

ACC. N:R M. 12423: /.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Luf. 77
/

1./Jag minns att det var på en bestämd tid men jag minns inte hur dags det var. Det var nog vid samma tid som andra dar. Jag har arbetat här i Skruv sedan jag var 20 år och vi har alltid haft humana villkor. I hemmen gjorde man så fint det nu gick med de resurser man hade. De som hade trädgårdar putsade där och andra brukade kratta lite framför huset. Den mesta förströelsen var nog dansen. De som tärde sprit använde väl den men nykterhetsrörelsen kom tidigt hit.

2./Söndagarna var alltid arbetsfria utom för dem som eldade i ugnarna. De kallades kallskörare och skulle se till att smältan var i ordning tillm måndagen. Dessa fick sköta sitt arbete på söndagarna året om utom vid jul och midsommar då det släcktes i ugnarna. De som arbetade på söndagarna fick inget särskilt betalt för det. Nuförtiden är det andra ugnar vid glasbruket, s.k. gasugnar och de måste hållas vid makt både dag och natt så söndagsarbete förekommer ännu.

Glasarbetarna hade alltid procent på hur mycket mästarna eller blåsarna gjorde. Eldarna och smältarna hade månadslön. Jag började med ~~xx~~ en avlöning på 12kr/månad. Det var vid Bergdala glasbruk.

3./Det var vanligt att ligga länge på söndagarna. Men på vardagarna fick vi gå upp desto tidigare. Stopparna hade till uppgift att väcka hyttpojkar-
na som sen skulle väcka blåsarna och benmakarna. Ibland blev man väckt redan vid fyra-tiden och det var inte att undra över att man sen gärna ville ligga länge på söndagarna. Detta väckningssystem upphörde när organisationen började och det blev mer ordnad arbetstid.

ACC. N:R M. 12423:2.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

4./Det var ingen skillnad på söndagar och vardagar. På Kosta fanns det en särskild hyttservering för småpojkar som inte hade sina hem i närheten. Där var det då ingen skillnad på maten när det var söndag. Förr fick vi hyttpojkar en kaffekittel med oss till hyttan och så lagade vi kaffe på en av ugnarna. Vi fick bo väldigt primitivt så länge vi var hyttpojkar. Jag bodde här i Skruv i tredje våningen i en av kasernerna tillsammans med tio andra småpojkar.

Man dukade inte finare på söndagarna vad jag vet. Det är klart att man försökte nog göra det lite mer högtidligt men det var inte så lätt med de resurser man hade. Mästarna kunde ju ha det lite finare än andra; de hade ju tre rum och kök.

5./Då jag började i Bergdala så kunde det hända att bruksfolket gick till hyttan på söndagskvällarna för att förströ sig och då tog de det bästa de hade, på sig. Där satt man sen och resonerade och diskuterade. De flesta hade nog söndagskläder men det fanns säkert en del som inte hade råd att skaffa sig några. Naturligtvis fanns det inga moderna kläder utan det var en vanlig byskräddare som tillverkade dem. Man använde mest hemvävda, gråa tyger. Ja, de spann och vävde vid bruken på den tiden. Kostaborna hade alltid finare kläder än andra. Bruket höll inga kläder till arbetarna på den tiden.

6./I min ungdom gick folk rätt allmänt till kyrkan på söndagarna. I Hovmantorp var det vanligt att man möttes i kyrkan; det var den aälmänna

ACC. N:R M. 12423:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

samlingsplatsen. Här i Skruv var det sämre med kyrkogången men nog ansågs det att man skulle besöka kyrkan åtminstone vid högtiderna. Redan tidigt byggdes här ett metodistkapell; jag tror att det var för 55 år sedan. det var många som gick dit istället för till kyrkan. De som inte gick till kyrkan hade man ingen särskild åsikt om.

Man gick inte ofta till nattvarden men nog var det mer då än nu. Nattvardsgångar hölls en 4-5 gånger om året i Ljuders kyrka. Vid nattvardsgångarna skulle man alltid ha svarta kläder och den seden lever väl kvar än.

7./Härifrån Skruv är det en halv mil till kyrkan. Nuförtiden cyklar väl de som tar sig dit. Förr gick väl det mesta folket. Det var mest bönderna som åkte hästskjuts. Var det någon glasarbetare som ville ha skjuts så fick han hyra häst av någon bonde. Bruket hade nämligen bara en häst. I Kosta var glasblåsarna den verkliga noblessen. Det hände att de åkte droska till kyrkan trots att det ju inte var långt till Ekeberga kyrka. Här i Ljuder finns inte bänkindelningen kvar men i Hovmantorp fanns den när jag var där. Då visste alla precis var de skulle sitta och det hände aldrig att någon gick i fel bänk. Det var noga med det där. Det var ofta trångt i Hovmantorps kyrka men jag har aldrig varit med om att det har varit det minsta trångt i Ljuders kyrka. Kyrkan var mer mötesplats än i Hovmantorp än i Ljuder. Det fanns ju tre glasbruk i socknen och där träffades arbetarna från de olika bruken.

3

ACC. N:R M. 12423:4.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8/Ja, det var många som samlades till att festa. På den tiden fanns ju inga särskilda samlingslokaler utom man träffades i en viss stuga eller vid ett vägskäl på söndagskvällarna för att dansa. Religiösa sammankomster förekom också; de hölls i kapellet och ibland hade man s.k. stugumöten då det inte behövde vara någon präst med. Här finns ju också en nykterhetsloge som så småningom har fått en egen lokal med fri tomt av bruket. Innan vi fick egen lokal så samlades vi i hemmen på söndagarna och det var nog för det mesta på kvällen. I kapellet var det gudstjänst klockan 11 och stugumötena hölls på söndagskvällen.

9/Man höll mera på söndagens helgd då än nu. Alla var i behov av vila efter veckans arbete så man försökte nog spara på sysslorna så mycket som möjligt. I en del hem lästes ur postillor och så gör man nog ännu i vissa hem. Det var mest Luthers postilla som man läste; en del hade också Arndts skrifter. Många höll regelbunden husandakt förr i tiden. Vid glasbruken var det nog mera ovanligt förstås. Några särskilda böcker utom Bibel och psalmbok fanns nog knappast. De mest lästa tidningarna här i trakten var Växjöbladet och Smålandsposten.

10./Ja, nog företogs det utflykter ibland men det var rätt sällsynt. Man ~~fx~~ hade ju ingen semester på den tiden så man fick försöka roa sig på bästa sätt ändå. Utflykterna gick i allmänhet i logens regi och det var inte många som deltog. Ibland var det de religiösa som hade hand om utflykterna men det var inte så ofta.

4

ACC. N:R M. 12423:5,

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

11./Ja, skillnad var det naturligtvis. De ogifta och de yngre ville ju ha mera nöjen än de äldre. Men de yngre höll sig nog mer till familjen för än de gör nu.

12./Det ansågs nog inte vara direkt synd att dansa. Det är ju klart att de religiösa hade en dell att invända emot att ungdomarna höll på med sitt dansande till långt in på nätterna. Kortspel var vanligt. Man spelade mycket om pengar och så dracks det mycket sprit under spelet. Så nog var det synd med det där kortspelandet.

När nykterhetsrörelsen kom hit var det rätt hett ibland. Jag gick in i logen när jag var i Orrefors och jag bar nykterhetsnålen när jag flyttade hit till Skruv. Det var många som hånade mig men det var också en del som respekterade mina principer. Särskilt var det disponent Celander som stödde oss i vårt nykterhetsarbete. Här var ett väldigt drickande vid bryggeriet och det var ingen hejd på pilsnerdrickandet.

De frireligiösa hade det nog ungefär lika svårt som nykterhetsrörelsen i början. De började sin verksamhet här för ett 60-tal år sedan. Dessförinnan fanns de s.k. åkianerna men de fick utvandera till Amerika. De blev väldigt plågade både av prästerna och andra människor. Prästerna var också rätt mycket emot de frireligiösa när de började här. Särskilt kyrkoherde Elgquist var en stor motståndare till verksamheten. Förhållandet mellan arbetare och arbetsgivare var nog inte så gott som man skulle kunna önska sig. Arbetsgivarna ville hålla ner lönerna så mycket som möjligt och det var knappt att man kunde leva på den knappa

ACC. N:R M. 12423: 6.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

lönen. När avtalen skulle göras upp och organisationen började så var det många som blev uppsagda. Disponenten hette Landin och han var mycket emot fackföreningarna. Det förekom stora strejker men jag kom inte ihåg vilket år det var. Glasarbetarna organiserade sig rätt sent. Den första strejken ansågs vara något rent rysligt. De flesta ansåg nog att arbetarna gjorde illa genom att strejka och det förekom bråk på flera ställen. Men nu är ju förhållandena bättre. Den disponent som vi nu har fordrar t.o.m. att arbetarna skall tillhöra en fackförening. Numera är det inget bråk när avtalen görs upp.

6